gemeente Rheden

Raadsvoorstel

portefeuillehouder
D. Klomberg

begrotingsprogramma
4 Duurzaamheid

draagt bij aan Global Goal(s)
- 7 Betaalbare en duurzame energie
- 11 Duurzame steden en gemeenschappen
- 13 Klimaatactie
- 17 Partnerschappen om doelstellingen te bereiken

b en w-vergadering
4 mei 2021

agendapunt
5

bijlage(n) ter inzage
- I Beleidskader Energie en Landschap
- II Bijlage Analyse Energie en landschap
- III Nota van zienswijzen Beleidskader Energie en Landschap
- IV Nota van wijzigingen Beleidskader Energie en Landschap
- V Beleidskader Samen Energie Opwekken
- VI Bijlage Beleidskader Samen Energie Opwekken
- VII Nota van zienswijzen Beleidskader Samen Energie Opwekken
- VIII Nota van wijzigingen Samen Energie Opwekken
- IX Rapportage Peiling Rheden Spreekt

rol raad
Ter besluitvorming

soort document
Raadsvoorstel en -besluit

voorbereidende vergadering
26 mei/27 mei 2021

agendapunt

raadsvergadering
8 juni 2021

agendapunt

onderwerp
Beleidskader Energie en Landschap en Beleidskader Samen Energie Opwekken.

INHOUD VOORSTEL

Beleidskader Energie en Landschap

a Vaststellen Nota van zienswijzen Beleidskader Energie en Landschap.
b Vaststellen de Nota van wijzigingen Beleidskader Energie en Landschap.
c Vaststellen Beleidskader Energie en Landschap.

Beleidskader Samen Energie Opwekken

d Vaststellen Nota van zienswijzen Beleidskader Samen Energie Opwekken.
e Vaststellen de Nota van wijzigingen Beleidskader Samen Energie Opwekken.
f Vaststellen Beleidskader Samen Energie Opwekken.

g Instemmen met het instellen van een periode van twee jaar waarin wij geen initiatieven voor grootschalige opwek in behandeling nemen in de verkenningsgebieden.
h Opdracht aan het college tot het opstellen van een nota, waarin is uitgewerkt hoe inwoners zo breed en volwaardig mogelijk kunnen participeren bijvoorbeeld met de inzet van het instrument burgerforum, om vervolgens te komen tot een gedragen uitwerking van het klimaatbeleid. De uitwerking dient plaats te vinden in samenhang met de veranderingen in het kader van de omgevingswet.
i Ter kennisname Rapportage peiling Rheden Spreekt ‘Duurzame energie’.

1 Waartoe is het voorstel gedaan?

Het is belangrijk dat de gemeentelijke kaders, uitgangspunten en wensen voor de opwek van (grootschalige) duurzame energie uit wind en zon vastliggen. Hiermee kunnen initiatieven voor windturbines en zonnevelden aan heldere criteria worden getoetst en kunnen de lokale belangen worden geborgd. Dit geldt voor zowel lokale ontwikkelingen als bij (boven)regionale samenwerking op dit gebied, zodat de lokale belangen worden geborgd.

In het Beleidskader Energie en Landschap wordt het speelveld vastgelegd, waarbinnen ruimte is voor de opwek van duurzame energie. Tevens zijn er randvoorwaarden opgenomen hoe wij duurzame energie een plek in het landschap kunnen geven met respect voor de bestaande kwaliteiten en waar wij deze kwaliteiten mogelijk zelfs kunnen versterken. Het Beleidskader Samen Energie Opwekken gaat in op de manier hoe wij initiatieven binnen onze gemeenten willen laten verlopen. Het geeft handvatten en een toetsingskader voor zowel proces- als financiële participatie. Dit Beleidskader geeft initiatiefnemers inzicht in wat er van hen wordt verwacht en geeft aan hoe belanghebbenden en andere inwoners moeten worden geïnformeerd en betrokken en hoe zij invloed kunnen hebben op het proces en de besluitvorming.
De beleidskaders zijn beleidsregels in de zin van de Algemene wet bestuursrecht (zie artikel 1:3, lid 4 en titel 4.3), als deze door burgemeester en wethouders als zodanig worden vast gesteld. Dat is mogelijk zodra uw raad een besluit over deze beleidskaders heeft genomen, althans voor zover deze worden vast gesteld.

2 Wat is de aanleiding?

De gemeente Rheden werkt, net als alle andere gemeentes in Nederland, aan een opgave op het gebied van de opwek van duurzame energie. Dit doet zij met als doel om in 2040 CO2-neutraal te zijn (Beleidskader Klimaataanpak 2019-2022). Zonnevelden en windturbines bieden op dit moment de beste mogelijkheden voor die opwek. Voor het plaatsen van deze installaties om grootschalige energie opwek mogelijk te maken, zijn wij aangewezen op de ruimte die in ons buitengebied beschikbaar is. Wij vinden het belangrijk dat de gemeentelijke kaders, uitgangspunten en wensen voor de opwek van (grootschalige) duurzame energie uit wind en zon vastliggen zodat bij zowel lokale ontwikkelingen als bij (boven)regionale samenwerking op dit gebied de lokale belangen gefundeerd worden geborgd. Denk bijvoorbeeld aan de meerjarige regionale samenwerking in de regio Arnhem Nijmegen voor de Regionale Energie Strategie (RES).

Ons huidige totale energieverbruik in de hele gemeente Rheden is ongeveer 2800 terajoule (TJ). Omgerekend naar kilowatturen is dat 777 miljoen kWh. Om CO2-neutraal te worden moet alle energie (warmte en elektriciteit) die wij nodig hebben om te wonen, werken, reizen en recreëren op een duurzame wijze worden opgewekt.
Hiervan moet 10% worden gerealiseerd met grootschalige opwek, ofwel 280 TJ. Met de huidige generatie windmolens van 5 à 6 MW (opbrengst 17.500 MWh) zouden wij daarvoor zes of zeven windmolens nodig hebben. Voor het alternatief zonnevelden hebben wij dan ongeveer 100 hectare (= 1 km2) nodig. Ter vergelijking: dat zijn 100 projecten zoals De Bocht in Dieren!

3 Wat is het bestaand beleid c.q. kader?

Voorliggende beleidskaders zijn in hoofdzaak opgesteld binnen de volgende kaders:

- Klimaatakkoord 2019.
- Klimaatbeleid ‘Aan de slag voor een duurzaam klimaat 2019-2022’.
- Coalitieakkoord 2018-2022 ‘Rheden geeft Energie’.
- Omgevingsvisie en -verordening Provincie Gelderland.
- Erfgoednota Verbindend Verleden.
- Structuurvisies Dieren, Rheden, Velp en Kleine Kernen.
- Omgevingsvisie Buitengebied.
- Gebiedspaspoort Laag-Soeren.
- Inspraakverordening en Afdeling 3.4 Awb.

4 Wat willen wij bereiken?

Wij vinden het belangrijk dat de gemeentelijke kaders, uitgangspunten en wensen voor de opwek van (grootschalige) duurzame energie uit wind en zon vastliggen.
Hiermee kunnen initiatieven voor windturbines en zonnevelden aan heldere criteria worden getoetst en kunnen de lokale belangen worden geborgd. Dit geldt voor zowel lokale ontwikkelingen als bij (boven)regionale samenwerking op dit gebied, zodat de lokale belangen worden geborgd.
Het proces voor het opstellen van het Beleidskader Energie en Landschap liep parallel aan het opstellen van de Regionale Energie Strategie voor de regio Arnhem-Nijmegen.
Wij hebben onze eigen afwegingen vastgelegd in het Beleidskader Energie en Landschap en deze kunnen inbrengen in het proces van de RES. Het nagenoeg gelijktijdig opstellen van dit beleidskader door de gemeente en het formuleren van het eindbod RES1.0 in de regio hebben elkaar ondersteund in discussies, dilemma's en uiteindelijk gemaakte keuzes.

Naast het lokaal vastleggen van de ruimtelijke kaders is het ook van belang om lokaal afspraken te maken over de wijze wijze waarop inwoners worden betrokken bij concrete initiatieven. De RES regio Arnhem Nijmegen legt hiervoor specifiek een verantwoordelijkheid bij de gemeenten neer. Met het Beleidskader Samen Energie Opwekken scheppen wij de voorwaarden die zorgen dat er zoveel mogelijk maatschappelijke acceptatie en draagvlak worden gecreëerd bij initiatieven voor zonnevelden en windmolens.

Uiteindelijk moeten beide beleidskaders zorgen voor een evenwicht tussen de regionale ambities en de lokale mogelijkheden in de gemeente Rheden. Samen met onze inwoners willen wij de komende twee jaar benutten om tot een breed gedragen invulling van de opgave voor Rheden te komen. Het college is, bij goedkeuring door uw raad, voornemens een nota hiervoor op te stellen waarin is uitgewerkt hoe inwoners zo breed en volwaardig mogelijk kunnen participeren om te komen tot een gedragen uitwerking van het klimaatbeleid. Hierbij denken wij bijvoorbeeld aan het inzetten van het instrument burgerforum. De eventuele uitwerking zal plaatsvinden in samenhang met de veranderingen in het kader van de Omgevingswet.

5 Wat gaan wij ervoor doen?

De vastgestelde beleidskaders zullen dienen als toetsingskader bij de behandeling van ruimtelijke initiatieven ten aanzien van grootschalige opwek van duurzame energie. Burgemeester en wethouders stellen aan de hand van het beleidskader voor de uitvoering relevante beleidsregels op.

Wij merken dat nog veel onbekend is, dat er zorgen zijn bij inwoners ten aanzien van duurzame opwek en dat er bij andere beleidsvelden ruimteclaims liggen in de gebied rondom Soerens Broek en Spankeren en De Beemd-Velperwaarden (incl. de gronden rondom Kasteel Biljoen). Wij voorzien hier een tweetal opgaven die in elkaars verlengde liggen. De eerste is om met behulp van een burgerforum of burgerpanel, in lijn van het advies van Brenninkmeijer (rapport 'Betrokken bij klimaat; burgerfora aanbevolen'), tot een breed gedragen invulling van de energieopgave voor Rheden te komen.
Vervolgens willen wij met behulp van integrale gebiedsvisie keuzes maken over de invulling van de verkenningsgebieden.
In de integrale gebiedsvisies worden dan keuzes gemaakt over o.a. de invulling van de gebieden op het vlak van natuur, landbouw, cultuurhistorie en grootschalige opwek.
Wij gaan dit doen in samenspraak met grondeigenaren, agrariërs, ondernemers en omwonenden.
Tot deze visies gereed zijn zullen grootschalige initiatieven in deze gebieden ten aanzien van grondgebonden duurzame energie opwek (windmolens groter dan 26 m en zonnevelden groter dan 2 ha) worden aangehouden. Voor de gronden bij kasteel Biljoen is tot die tijd ook kleinschalige opwek niet mogelijk. Dit is expliciet opgenomen in hoofdstuk 6 van het Beleidskader Energie en Landschap.

6 Wat zijn de financiële consequenties?

Uit de Beleidskader Samen Energie Opwekken volgen geen financiële verplichtingen. Uitgangspunt is dat de initiatiefnemer van een project verantwoordelijk is voor het organiseren van het participatieproces en daarmee ook voor de kosten.

De initiatiefnemer zal veelal over meer kennis, ervaring en middelen beschikken, dan de belanghebbenden en andere inwoners bij een participatieproces. Tijdens de dialoog met de inwoners over de beleidskaders, werden wij door inwoners gewezen op het belang van een 'gelijk speelveld'. Daarvoor kan inhuur van deskundigheid voor inwoners noodzakelijk zijn. Wij stellen daarom voor te onderzoeken of wij hier als gemeente eventueel ondersteuning bij kunnen bieden. Wij komen hier in een later stadium op terug met een voorstel.

Uit het Beleidskader Energie en Landschap volgen direct geen financieel consequenties, wel zijn er financiële consequentie daar waar het gaat om betrokkenheid te organiseren bij onze inwoners bij de te maken keuzes. Aan het opnemen van de opdracht voor een burgerforum en de ontwikkeling van twee integrale gebiedsvisies voor de gebieden De Beemd-Velperwaarden en Soerense Broek, zijn financiële consequenties verbonden. Om deze financiering mogelijk te maken moet er een integrale afweging plaatsvinden in de Kadernota 2022 en daarna budget worden opgenomen in de begroting van 2022 en 2023. De geschatte kosten zijn circa € 50.000,00 per gebiedsvisie. Daarbovenop worden de kosten voor een burgerforum voorlopig geschat op € 50.000,00. Een indicatie van de totale kosten is derhalve dat circa € 150.000,00 nodig zal zijn om de betrokkenheid van inwoners te garanderen. Een exacte uitwerking van deze kosten worden meegenomen in de uitwerking van het voorstel onder h indien de raad daartoe opdracht geeft.

7 Wat zijn de risico's?

Wanneer de raad niet kan instemmen met de voorliggende beleidskaders, heeft de gemeente Rheden geen kaders met uitgangspunten en criteria voor de opwek van (grootschalige) duurzame energie uit wind en zon. De lokale belangen worden dan zowel bij lokale ontwikkelingen als bij (boven)regionale samenwerking op dit gebied niet geborgd.

8 Wat is het draagvlak voor dit voorstel?

Belangrijke keuzes ten aanzien van ruimte gebruik, voortkomend uit beleidsvelden zoals natuur, landbouw, cultuurhistorie en grootschalige opwek, worden in de twee integrale gebiedsvisies verder uitgewerkt. Hierbij dienen inwoners zo breed en volwaardig mogelijk te kunnen participeren, zodat in de komende 2 jaar breed gedragen gebiedsvisies worden gerealiseerd. Hiervoor denken wij bijvoorbeeld aan het inzetten van het instrument burgerforum. Dit zal gebeuren in lijn met de Omgevingsvisie Buitengebied en de nieuwe Omgevingswet.

In de voorbereiding is aan inwoners en andere belanghebbenden uitgebreid de gelegenheid geboden om input te leveren voor de beleidskaders. Dit is gedaan met verschillende energiecafé's, een grote bijeenkomst in Dieren, meerdere webinars en 10 minutengesprekken met de wethouder. Er is goed inzicht verkregen in de zienswijzen van de belanghebbenden. Hieruit is gebleken dat voor inwoners nog veel onbekend is en er zorgen zijn. Op de nieuwe website 'watisjouwrheden.nl' is al veel informatie te vinden. Het is een site in opbouw en voor inwoners nog relatief onbekend. Er wordt via sociale media en de Regiobode regelmatig de aandacht op gevestigd. Het blijven informeren van inwoners over de inhoud van de voorliggende beleidskaders en ontwikkelingen daaruit voortkomend wordt daarom belangrijk gevonden (zie paragraaf communicatie).

Parallel aan de inzage periode van het Beleidskader Energie en Landschap heeft er een gemeente brede peiling plaatsgevonden over de keuzes waarvoor de gemeenteraad met deze beleidskaders wordt gesteld. Het rapport dat Moventem heeft gemaakt over de uitkomsten van de peiling vindt u bijgaand. Een memo met specifiekere duiding van de uitkomsten, de uitkomsten van de online peiling onder jongeren (Swipocratie) en de uitkomsten van de individuele gesprekken met inwoners nabij de verkenningsgebieden volgt uiterlijk twee weken voor de voorbereidende raad op 26 mei.

De uitkomsten van de peiling door middel van Rheden Spreekt onderschrijven de inzichten die ook in de zienswijzen naar voren zijn gebracht met betrekking tot de voorliggende beleidskaders. Uit de peiling blijkt dat de Havikerwaard wordt gezien als een mogelijke locatie voor windmolens en grootschalige zonnevelden. De Havikerwaard hebben wij naar aanleiding van de analyse Energie en Landschap uitgesloten op basis van het gemeentelijk beleid, vanwege de grote impact op het uitzicht vanaf de Veluwezoom; zowel vanaf de Posbank als vanaf de verschillende landgoederen die zich op de rand bevinden en hun zichtlijnen in zuidelijke richting hebben.

Het voorstel om verder te werken met bijvoorbeeld een burgerforum en integrale gebiedsvisies komt voort uit de gesprekken met inwoners en eerdere vragen vanuit uw raad. Het is erop gericht om het vertrouwen en het draagvlak onder inwoners voor de klimaatopgave (verder) te vergroten.

Bij het Beleidskader Energie en Landschap is onder andere opgemerkt en meegewogen (zie voor de uitgebreide afwegingen de Nota van zienswijzen Energie en Landschap):

- Het uitgangspunt om voor de locaties geschikt voor windenergie uit te gaan van de huidige wet- en regelgeving. Hierbij is de afstand tot woonkernen minimaal 500 - 650 m voor respectievelijk een windmolen van 3 MW of 5,6 MW. Veelal wordt gevraagd om een grotere afstand omdat wetgeving verouderd zou zijn. Het huidige uitgangspunt zou ten koste gaan van gezondheid en woongenot.
- In het beleidskader houden wij vast aan de huidige wet- en regelgeving als vertrekpunt maar hebben wij in de algemene randvoorwaarden opgenomen dat de gezondheidseffecten ten aanzien van geluid en slagschaduw door de initiatiefnemer in beeld moeten worden gebracht. Hierbij moet ook rekening worden gehouden met het stapeleffect van geluid bij meerdere geluidsbronnen en het stroboscoopeffect van de schaduwwerking. Plaatsing van windmolens mag geen onevenredige impact op de gezondheid hebben, hierbij gaat de gemeente uit van de richtlijnen als opgesteld door de GGD. Dit geeft de ruimte om in het ontwikkeltraject van een initiatief samen met de belanghebbende te kijken naar juist positionering van de windmolens en afstand tot de woningen.
- Locaties De Beemd-Velperwaarden en Soerens Broek worden door inwoners gezien als zeer waardevol vanuit o.a. landschappen en natuurwaarden en daarmee minder geschikt voor windmolens. Mede op basis van de intensieve gesprekken die hebben plaatsgevonden met de omwonenden van deze gebieden, stellen wij nu voor om in nauwe samenspraak met deze omwonenden (bijvoorbeeld met behulp van een burgerforum), gebiedsvisies voor deze gebieden op te stellen.
- In het beleidskader staat dat het streven is om zoveel mogelijk rendement te behalen uit windenergie met zo min mogelijk negatieve impact op de natuur, zo goed mogelijke passend in de ruimte en met zoveel mogelijk maatschappelijk begrip. De komende twee jaar zal de provincie Gelderland in samenspraak met de Regionale Energie Strategie (RES) regio's rondom de Veluwe verder onderzoek doen naar mogelijkheden en onmogelijkheden van windturbines nabij de Veluwe. Lopende dit onderzoek zullen initiatieven ten aanzien van grootschalige windmolens worden aangehouden. Met het vaststellen van RES 2.0 ziet het college een nieuw moment om hier over te besluiten. Grootschalige energie-opwek met wind (eventueel in combinatie met zon) wordt nu niet expliciet uitgesloten.
- De mogelijkheden voor kleinschalige opwek in de oranje gebieden op de kaart met het speelveld zon en dan in het bijzonder bij Biljoen (dorpsrand Velp). Dit gebied is vanuit cultuurhistorie zeer kwetsbaar.

Bij het Beleidskader Samen Energie Opwekken is onder andere opgemerkt en meegewogen (zie voor de uitgebreide afwegingen de Nota van zienswijzen SEO):

- Duidelijker aangeven waarom bepaalde keuzes zijn gemaakt, bijvoorbeeld het niet verplicht stellen van het informeren van de omwonenden voordat er een toets van het projectvoornemen door de gemeente plaatsvindt. De teksten zijn aangepast en er wordt duidelijker gemotiveerd waarom keuzes zijn gemaakt. Bij het genoemde voorbeeld is aangegeven dat het om een toets aan beleid, wet- en regelgeving gaat, om te kijken of het project niet op voorhand kansloos is. Dat het in veel gevallen wel ten sterkste aan te raden is dat een initiatiefnemer voor of tijdens de toetsing communiceert met de belanghebbenden.
- Duidelijker uitleggen wat er wordt bedoeld met bijvoorbeeld een omgevingsraad en gebiedstafels. De begrippen 'omgevingsraad' en 'gebiedstafels' zijn naar aanleiding van de opmerkingen duidelijker omschreven.
- Duidelijker aangeven hoe de belangen van de inwoners zijn geborgd. De toets-momenten door de gemeente in de verschillende projectfasen zijn explicieter benoemd en de mogelijkheden van de belanghebbenden om inbreng te hebben bij projecten zijn duidelijker beschreven.

Een uitgebreid overzicht van zienswijzen en afwegingen is te vinden in de bijlagen zienswijzen Beleidskader Energie en Landschap en zienswijzen Beleidskader Samen Energie Opwekken.

9 Hoe en met wie wordt er gecommuniceerd?

In de aanloop naar de vaststelling van de beleidskader is op veel verschillende manieren gecommuniceerd en zijn veel meningen opgehaald. Ook na vaststelling gaan wij door met de communicatie rondom de beleidskaders.
Ten eerste zullen deze worden gepubliceerd op de daarvoor bedoelde pagina in de Regiobode en op www.mijnoverheid.nl. Conform de wettelijke voorwaarden. Ten tweede zullen wij in gesprek blijven over de ontwikkelingen van de integrale gebiedsvisie en binnenkomende initiatieven.

Op de website www.watisjouwrheden.nl is alle informatie rondom duurzaamheid te vinden. Zo ook de informatie rondom de beleidskaders en de in de toekomst te ontwikkelen plannen. Daarnaast zullen wij ook via de Regiobode blijven communiceren en waar nodig mensen persoonlijk benaderen zoals wij tot nu toe hebben gedaan.

10 Wordt er een evaluatie uitgevoerd?

Ten aanzien van windturbines zal de provincie Gelderland in samenspraak met de RES regio's rondom de Veluwe de komende twee jaar verder onderzoek doen naar mogelijkheden en onmogelijkheden van windturbines nabij de Veluwe. Lopende dit onderzoek zullen initiatieven ten aanzien van grootschalige windmolens worden aangehouden. Met het vaststellen van RES 2.0 ziet het college een nieuw moment om hierover te besluiten. De ontwikkelingen rondom zonnepanelen zullen dan ook geëvalueerd worden.

De verwachting is dat de Omgevingswet in 2022 wordt ingevoerd. De manier waarop participatie is ingevuld in het Beleidskader Samen Energie Opwekken sluit aan op de Omgevingswet. Eventuele consequenties bij de verdere uitwerking van de Omgevingswet voor het Beleidskader SEO zullen goed worden afgestemd.

De Steeg, 4 mei 2021

Burgemeester en wethouders van Rheden,

Carol van Eert,
burgemeester.

Nadja Renkema,
secretaris.